

**УКРАЇНСЬКА ВІЙСЬКОВО-МЕДИЧНА АКАДЕМІЯ
КАФЕДРА ОРГАНІЗАЦІЇ МЕДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЗБРОЙНИХ СИЛ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради Української
військово-медичної академії
від 28 серпня 2020 р. протокол № 7

Голова вченої ради

д.м.н., професор

Валерій САВИЦЬКИЙ

**РОБОЧА ПРОГРАМА
ВИБІРКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ І УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ЗДОРОВ'Я
підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії**

Галузь знань: 22 Охорона здоров'я

Спеціальність: 222 Медицина

Рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий)

Ступінь вищої освіти доктор філософії

Форма навчання: очна (денна)

Тривалість навчання: 3 кредити (90 годин)

Шифр 1.1.17

Київ - 2020

Розроблено та внесено: кафедра організації медичного забезпечення збройних сил Української військово-медичної академії

Розробники програми:

БАДЮК Михайло Іванович, доктор медичних наук, професор, начальник кафедри організації медичного забезпечення збройних сил Української військово-медичної академії

КОЗАЧОК Володимир Юліанович, кандидат медичних наук, доцент, заступник начальника кафедри організації медичного забезпечення збройних сил Української військово-медичної академії

БІБІК Тарас Антонович, доктор медичних наук, професор, професор кафедри організації медичного забезпечення збройних сил Української військово-медичної академії

ПІВНИНИК Володимир Миколайович, доктор медичних наук, професор, професор кафедри організації медичного забезпечення збройних сил Української військово-медичної академії

СОЛЯРИК Валерій Володимирович, кандидат медичних наук, доцент, професор кафедри організації медичного забезпечення збройних сил Української військово-медичної академії

СЕРЕДА Ірина Костянтинівна, кандидат медичних наук, доцент, доцент кафедри організації медичного забезпечення збройних сил Української військово-медичної академії

МИКИТА Оксана Олександрівна, кандидат медичних наук, доцент, доцент кафедри організації медичного забезпечення збройних сил Української військово-медичної академії

РУДИНСЬКА Софія Михайлівна, кандидат медичних наук, старший викладач кафедри організації медичного забезпечення збройних сил Української військово-медичної академії

Робоча програма навчальної дисципліни
розглянута на засіданні кафедри ОМЗ ЗСУ
Протокол від “27” 08 2020 р. № 8

Начальник кафедри організації
медичного забезпечення збройних сил
доктор медичних наук, професор
“27” 08 2020 року Михайло БАДЮК

Ухвалено Методичною радою
Української військово-медичної академії
Протокол від “27” 08 2020 року № 8

ПОГОДЖЕНО

Начальник факультету підготовки військових лікарів
полковник медичної служби

“27” 08 2020 року

Валентин ФІЛІПШИН

1. Опис навчальної дисципліни

Робоча програма навчальної дисципліни для підготовки здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня з навчальної дисципліни “Основи організації і управління охороною здоров'я” містить обсяг кредитів ЄКТС, необхідний для здобуття відповідного ступеня вищої освіти; перелік компетентностей здобувача; нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у результатах навчання; форм атестації здобувачів вищої освіти; вимоги до наявності системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти; перелік документів на яких базується програма навчальної дисципліни.

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів 3	Галузь знань: 22 Охорона здоров'я	денна форма навчання
		Цикл вибіркових дисциплін
Кредитних модулів – 1	Спеціальність: 222 Медицина	Рік підготовки:
Змістових модулів – 6		1-й
		Семестр
Загальна кількість годин – 90 годин		2-й
Аудиторних години – 78; Години самостійної роботи – 12	Рівень вищої освіти: третій Ступінь вищої освіти: доктор філософії	Лекції
		26 годин
		Групові, семінарські
		48 годин
		Практичні, лабораторні
		2 годин
		Самостійна робота
		12 годин
	Вид та форма контролю: Диференційований залік – 2 години	

2. Загальна мета навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни “Основи організації і управління охороною здоров'я” є підготовка фахівців найвищої кваліфікації з медицини для потреб науки та сфери вищої освіти для Збройних Сил України.

3. Компетентності, які набуваються під час засвоєння навчальної дисципліни

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної медичної діяльності, проводити оригінальне наукове дослідження та здійснювати дослідницько-інноваційну діяльність у галузі охорони здоров'я на основі глибокого переосмислення наявних та створення нових цілісних теоретичних або практичних знань та/або професійної практики

Програмні компетентності (загальні)

Здатність до абстрактного мислення, синтезу, аналізу та оцінювання сучасних наукових досягнень, генерування нових знань при вирішенні дослідницьких і практичних завдань;

Здатність до проектування і здійснення комплексних досліджень, на основі системного наукового світогляду з використанням основних універсальних методологічних принципів та знань в області історії і філософії науки;

Здатність до ефективної професійної взаємодії;

Здатність працювати в умовах обмеженого часу та ресурсів, а також мотивувати та керувати роботою інших для досягнення поставлених цілей;

Здатність планувати та вирішувати завдання власного професійного та особистісного розвитку;

Здатність навчатися, мати сучасний рівень навчання;

Здатність працювати автономно;

Здатність бути критичним і самокритичним;

Здатність генерувати нові ідеї (креативність);

Здатність діяти соціально відповідально та громадянсько свідомо.

Програмні компетентності (професійні)

Здатність виконувати оригінальні дослідження в медицині стосовно різних груп населення та досягати наукових результатів, що створюють нові знання, із звертанням особливої уваги до актуальних задач/проблем та використанням новітніх наукових методів.

Здатність застосовувати знання фундаментальних основ, сучасних досліджень, проблем і тенденцій медицини у комплексному аналізі явищ і процесів, що виникають в Україні та у світі в цілому;

Здатність відокремлювати структурні елементи, що складають теоретичну та емпіричну основу системи знань зі спеціальності «Медицина»;

Здатність до організації медичного забезпечення залежно від вікових, гендерних, медико-соціальних особливостей пацієнтів;

Здатність на підставі даних про стан здоров'я певних контингентів населення та про наявність впливу на нього навколишнього середовища, використовуючи існуючі методи, в межах первинної медико-санітарної допомоги населенню здійснювати систему санітарно-гігієнічних та профілактичних заходів щодо: організації

раціонального харчування, водопостачання; первинної профілактики захворювань і травм; пропаганди здорового способу життя.

Здатність застосовувати знання фундаментальних основ, сучасних досліджень, проблем і тенденцій медицини у комплексному аналізі явищ і процесів, що виникають в Україні та у світі в цілому

4. Запланований результат навчання

Застосовувати науково-професійні знання; формулювати ідеї, концепції з метою використання в роботі освітнього та наукового спрямування.

Демонструвати знання методології дослідження в цілому і методів певної сфери наукових інтересів, зокрема.

Виявляти не вирішені проблеми у предметній області медицини та визначати шляхи їх вирішення

Виконувати та вдосконалювати сучасні методики дослідження за обраним напрямом наукового проекту та освітньої діяльності.

Використовувати результати наукових досліджень в медичній практиці, освітньому процесі та суспільстві.

Інтерпретувати можливості та обмеження наукового дослідження, його роль в розвитку системи наукових знань і суспільства в цілому.

Демонструвати академічну доброчесність та діяти відповідально щодо достовірності отриманих наукових результатів.

5. Структура навчальної дисципліни

5.1. Розподіл навчального часу з дисципліни за семестрами та видами навчальних занять

Семестри	Всього годин/кредитів	З них		В тому числі за видами навчальних занять						Індивідуальні завдання	Вид та форми контролю
		Аудиторних годин	Самостійна робота	Лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Групові заняття	Самостійне заняття під керівництвом викладача	Поточний модульний контроль		
ІІІ семестр	88/2,93	76	12	26	48	2					
Диференційований залік	2/0,07	2									2
Всього	90	78	12	26	48	2					2

II. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Вид навчальних занять	Кільк. годин	Із них		Номера і найменування розділів, тем і занять, їх найменування, навчальні питання	Матеріально-технічне забезпечення	Інформаційно-методичне забезпечення занять
			ПКВ	СР			
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я							
Тема 1. Соціальна медицина та охорона здоров'я як наука							
	Лекція	2	2		1. Соціальна медицина та організація охорони здоров'я – наука, яка вивчає закономірності громадського здоров'я та систему його охорони. 2. Розвиток та становлення соціальної медицини як науки, значення робіт видатних вчених, представників соціально-медичного напрямку в медицині. 3. Визначення, мета та завдання соціальної медицини. 4. Методи дослідження. 5. Значення соціальної медицини для формування охорони здоров'я.	1. Текст лекції 2. Набір слайдів	1. №8 2. №39 3. №43 4. №48 5. №49 6. №65
	Сем. заняття	2	2		1. Соціальна медицина та організація охорони здоров'я – наука, яка вивчає закономірності громадського здоров'я та систему його охорони. 2. Розвиток та становлення соціальної медицини як науки, значення робіт видатних вчених, представників соціально-медичного напрямку в медицині. 3. Визначення, мета та завдання соціальної медицини. 4. Методи дослідження. Поняття про системний аналіз, статистичні, демографічні, історичні, експериментальні, епідеміологічні, економічні, соціологічні методи, методи експертних оцінок, моделювання, прогнозування. 5. Значення соціальної медицини для формування охорони здоров'я.	1. План семінарського заняття 2. Набір схем і таблиць	1. №8 2. №39 3. №43 4. №48 5. №49 6. №65

№ з/п	Вид навчальних занять	Кільк. годин	Із них		Номера і найменування розділів, тем і занять, їх найменування, навчальні питання	Матеріально-технічне забезпечення	Інформаційно-методичне забезпечення занять
			ПКВ	СР			
Тема 2. Здоров'я як системна категорія – сутність, зміст і визначення							
	Сем. заняття	2	2	-	1. Сучасна концепція індивідуального і громадського здоров'я. 2. Нові уявлення щодо принципів охорони здоров'я. 3. Поняття про індивідуальне і громадське здоров'я. 4. Методологічні підходи у визначені концепції індивідуального і громадського здоров'я. 5. Індивідуальне здоров'я. Сучасний погляд та визначення.	1. План семінарського заняття 2. Набір схем і таблиць	1. №8 2. №39 3. №43 4. №48 5. №49 6. №65
	Сам. робота	1	-	1	1.Особистісні та соціальні засади формування, збереження і передачі. 2. Здоровий спосіб життя як шлях забезпечення особистого здоров'я. 3. Завдання системи управління охороною здоров'я (УОЗ), їх узгодженість з програмами ВООЗ та ЄС у формуванні та збереженні індивідуального здоров'я.	1.Методичні вказівки до самостійної роботи 2. Комплект документів	1. №8 2. №39 3. №43 4. №48 5. №49 6. №65
Тема 3. Демографічні проблеми України як інтегральний показник стану громадського здоров'я							
	Лекція	2	2	-	1. Демографічні показники. Визначення. Демографічні проблеми в Україні. 2. Причини, наслідки, завдання державної політики. Екзогенні та ендогенні фактори ризику здоров'я. 3. Медико-соціальні аспекти демографічної кризи в Україні.	1. Текст лекції 2. Набір слайдів	1. №8 2. №39 3. №43 4. №48 5. №49 6. №65

№ з/п	Вид навчальних занять	Кільк. годин	Із них		Номера і найменування розділів, тем і занять, їх найменування, навчальні питання	Матеріально-технічне забезпечення	Інформаційно-методичне забезпечення занять
			ПКВ	СР			
	Сем. заняття	2	2	-	1. Демографічні показники. Визначення. Демографічні проблеми в Україні. 2. Причини, наслідки, завдання державної політики. Екзогенні та ендogenous фактори ризику здоров'я. 3. Медико-соціальні аспекти демографічної кризи в Україні.	1. План семінарського заняття 2. Набір схем і таблиць	1. №8 2. №39 3. №43 4. №48 5. №49 6. №65
	Сам. робота	1	-	1	1. Демографічні показники. Визначення. Демографічні проблеми в Україні. 2. Причини, наслідки, завдання державної політики. Екзогенні та ендogenous фактори ризику здоров'я. 3. Медико-соціальні аспекти демографічної кризи в Україні.	1. Методичні вказівки до самостійної роботи	1. №8 2. №39 3. №43 4. №48 5. №49 6. №65
Тема 4. Професійне здоров'я військовослужбовців як основа бойової готовності Збройних Сил України							
	Лекція	2	2	-	1. Здоров'я – фізіологічні особливості. Фактори ризику та їх вплив на здоров'я. 2. Концепція професійного здоров'я як головна складова в подальшому реформуванні системи військової охорони здоров'я. 3. Взаємозв'язок професійного здоров'я та бойової готовності.	1. Текст лекції 2. Набір слайдів	1. №8 2. №39 3. №43 4. №48 5. №49 6. №65
	Сем. заняття	2	2	-	1. Здоров'я – фізіологічні особливості. Фактори ризику та їх вплив на здоров'я. 2. Концепція професійного здоров'я як головна складова в подальшому реформуванні системи військової охорони здоров'я. 3. Взаємозв'язок професійного здоров'я та бойової готовності.	1. План семінарського заняття 2. Набір схем і таблиць	1. №8 2. №39 3. №43 4. №48 5. №49 6. №65

№ з/п	Вид навчальних занять	Кільк. годин	Із них		Номера і найменування розділів, тем і занять, їх найменування, навчальні питання	Матеріально-технічне забезпечення	Інформаційно-методичне забезпечення занять
			ПКВ	СР			
	Сам. робота	1	-	1	1. Здоров'я – фізіологічні особливості. Фактори ризику та їх вплив на здоров'я. 2. Концепція професійного здоров'я як головна складова в подальшому реформуванні системи військової охорони здоров'я. 3. Взаємозв'язок професійного здоров'я та бойової готовності.	1. Методичні вказівки до самостійної роботи	1. №8 2. №39 3. №43 4. №48 5. №49 6. №65
Тема 5. Основи законодавства України про охорону здоров'я							
	Сем. заняття	2	2	-	1. Зміни та доповненнями до Закону України “Основи законодавства України про охорону здоров'я”(1992 р.). 2. Закон України “Про екстрену медичну допомогу”. 3. Наказ Міністра охорони здоров'я України “Про затвердження примірного статуту центру первинної медико-санітарної допомоги”. 4. Екстрена та невідкладна	1. План семінарського заняття 2. Набір схем і таблиць	1. №8 2. №37 3. №39 4. №43 5. №48 6. №49 7. №65
Тема 6. Страхова медицина – ринкова модель організації охорони здоров'я							
	Лекція	2	2	-	1. Основи медичного страхування. 2. Види медичного страхування. 3. Соціально-психологічні аспекти медичного страхування. 4. Зарубіжний та вітчизняний досвід медичного страхування. 5. Сучасний стан медичного страхування в державі.	1. Текст лекції 2. Набір слайдів	1. №1 2. №2 3. №3 4. №18 5. №19 6. №62 7. №63 8. №64

№ з/п	Вид навчальних занять	Кільк. годин	Із них		Номера і найменування розділів, тем і занять, їх найменування, навчальні питання	Матеріально-технічне забезпечення	Інформаційно-методичне забезпечення занять
			ПКВ	СР			
	Сем. заняття	2	2	-	1. Основи медичного страхування. 2. Види медичного страхування. 3. Соціально-психологічні аспекти медичного страхування.	1. План семінарського заняття 2. Набір схем і таблиць	1. №1 2. №2 3. №3 4. №18 5. №19 6. №62 7. №63 8. №64
	Сам. робота	1	-	1	1. Основи медичного страхування. 2. Види медичного страхування. 3. Соціально-психологічні аспекти медичного страхування. 4. Зарубіжний та вітчизняний досвід медичного страхування. 5. Сучасний стан медичного страхування в державі.	1. Методичні вказівки до самостійної роботи 2. Набір схем і таблиць	1. №1 2. №2 3. №3 4. №18 5. №19 6. №62 7. №63 8. №64
Тема 7. Загальна практика – сімейна медицина і її роль у реформуванні охорони здоров'я							
	Лекція	2	2	-	1. Роль і місце лікаря загальної практики – сімейної медицини в наданні допомоги населенню закріпленої території. 2. Моделі діяльності лікаря загальної практики – сімейної медицини. 3. Форми і методи переходу до сімейної медицини. 4. Забезпечення якості в роботі лікаря загальної практики – сімейної медицини.	1. Текст лекції 2. Набір слайдів	1. №8 2. №35 3. №44 4. №66 5. №67
	Сем. заняття	2	2	-	1. Роль і місце лікаря загальної практики – сімейної медицини в наданні допомоги населенню закріпленої території. 2. Моделі діяльності лікаря загальної практики – сімейної медицини.	1. План семінарського заняття 2. Набір схем і таблиць	1. №8 2. №35 3. №44 4. №66 5. №67

№ з/п	Вид навчальних занять	Кільк. годин	Із них		Номера і найменування розділів, тем і занять, їх найменування, навчальні питання	Матеріально-технічне забезпечення	Інформаційно-методичне забезпечення занять
			ПКВ	СР			
12	Сам. робота	1	-	1	1. Роль і місце лікаря загальної практики – сімейної медицини в наданні допомоги населенню закріпленої території. 2. Моделі діяльності лікаря загальної практики – сімейної медицини. 3. Форми і методи переходу до сімейної медицини. 4. Забезпечення якості в роботі лікаря загальної практики – сімейної медицини.	1. Методичні вказівки до самостійної роботи 2. Набір схем і таблиць	1. №8 2. №35 3. №44 4. №66 5. №67
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2. ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДАМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я							
Тема 8. Роль керівника в організації охорони здоров'я							
	Сем. заняття	2	2	-	1. Організація охорони здоров'я як система. 2. Альтернативні концепції ролі керівника. 3. Нові проблеми управління. 4. Нові ролі керівника.	1. План семінарського заняття 2. Набір схем і таблиць	1. №6 2. №7 3. №10 4. №14 5. №27 6. №29 7. №38 8. №61 9. № 68 10. № 69 11. №71

№ з/п	Вид навчальних занять	Кільк. годин	Із них		Номера і найменування розділів, тем і занять, їх найменування, навчальні питання	Матеріально-технічне забезпечення	Інформаційно-методичне забезпечення занять
			ПКВ	СР			
	Сам. робота	1	-	1	1. Організація охорони здоров'я як система. 2. Альтернативні концепції ролі керівника. 3. Нові проблеми управління. 4. Нові ролі керівника.	1. Методичні вказівки до самостійної роботи 2. Набір схем і таблиць	1. №6 2. №7 3. №10 4. №14 5. №27 6. №29 7. №38 8. №61 9. № 68 10. № 69 11. №71
Тема 9. Заохочення персоналу							
	Сем. заняття	2	2	-	1. Мотивація і управління. 2. Концепція змісту мотивації. 3. Концепція мотивації як процесу. 4. Мотиваційні проблеми.	1. План семінарського заняття 2. Набір схем і таблиць	1. №6 2. №7 3. №10 4. №14 5. №27 6. №29 7. №38 8. №61 9. № 68 10. № 69 11. №71

№ з/п	Вид навчальних занять	Кільк. годин	Із них		Номера і найменування розділів, тем і занять, їх найменування, навчальні питання	Матеріально-технічне забезпечення	Інформаційно-методичне забезпечення занять
			ПКВ	СР			
Тема 10. Лідерство – основні положення для осмислення і застосування на практиці							
	Лекція	2	2	-	1. Природа та визначення керівництва і лідерства. Лідерство і управління. Лідер і менеджер. 2. Форми влади та впливу. Стилi керівництва. 3. Теорія МакГрегора. Лайкертові системи керівництва. “Решітка менеджменту” Блейка та Мутона. 4. Ситуаційні підходи до ефективного керівництва. 5. Загальні підходи до вивчення лідерства.	1. Текст лекції 2. Набір слайдів	1. №6 2. №7 3. №10 4. №14 5. №27 6. №29 7. №38 8. №61 9. № 68 10. № 69 11. №71
	Сем. заняття	2	2	-	1. Природа та визначення керівництва і лідерства. Лідерство і управління. Лідер і менеджер. 2. Форми влади та впливу. Стилi керівництва. 3. Теорія МакГрегора. Лайкертові системи керівництва. “Решітка менеджменту” Блейка та Мутона. 4. Ситуаційні підходи до ефективного керівництва. 5. Загальні підходи до вивчення лідерства.	1. План семінарського заняття 2. Набір схем і таблиць	1. №6 2. №7 3. №10 4. №14 5. №27 6. №29 7. №38 8. №61 9. № 68 10. № 69 11. №71

№ з/п	Вид навчальних занять	Кільк. годин	Із них		Номера і найменування розділів, тем і занять, їх найменування, навчальні питання	Матеріально-технічне забезпечення	Інформаційно-методичне забезпечення занять
			ПКВ	СР			
Тема 11. Урегулювання конфліктів та ведення ділових переговорів							
	Лекція	2	2	-	1. Важливість урегулювання конфліктів. 2.Причини конфліктів та рівні виникнення. 3. Урегулювання конфліктів. Ділові переговори. 4 Урегулювання конфліктів при посередництві третьої сторони.	1. Текст лекції 2. Набір слайдів	1. №6 2. №7 3. №10 4. №14 5. №27 6. №29 7. №38 8. №61 9. № 68 10. № 69 11. №71
	Сем. заняття	2	2	-	1. Важливість урегулювання конфліктів. 2.Причини конфліктів та рівні виникнення. 3. Урегулювання конфліктів. Ділові переговори. 4 Урегулювання конфліктів при посередництві третьої сторони.	1. План семінарського заняття 2. Набір схем і таблиць	1. №6 2. №7 3. №10 4. №14 5. №27 6. №29 7. №38 8. №61 9. № 68 10. № 69 11. №71

№ з/п	Вид навчальних занять	Кільк. годин	Із них		Номера і найменування розділів, тем і занять, їх найменування, навчальні питання	Матеріально-технічне забезпечення	Інформаційно-методичне забезпечення занять
			ПКВ	СР			
	Практ. заняття	2	2	-	1. Урегулювання конфліктів. Ділові переговори. 2 Урегулювання конфліктів при посередництві третьої сторони.	1. Методична розробка на проведення практичного заняття	1. №6 2. №7 3. №10 4. №14 5. №27 6. №29 7. №38 8. №61 9. № 68 10. № 69 11. №71
Тема 12. Керівництво групами та бригадами							
	Сем. заняття	2	2	-	1. Типи груп і бригад в організації. 2. Модель виробничої діяльності групи. 3. Структура групи. 4. Групові процеси. Міжгрупові відносини.	1. План семінарського заняття 2. Набір схем і таблиць	1. №6 2. №7 3. №10 4. №14 5. №27 6. №29 7. №38 8. №61 9. № 68 10. № 69 11. №71

№ з/п	Вид навчальних занять	Кільк. годин	Із них		Номера і найменування розділів, тем і занять, їх найменування, навчальні питання	Матеріально-технічне забезпечення	Інформаційно-методичне забезпечення занять
			ПКВ	СР			
	Сам. робота	1	-	1	1. Типи груп і бригад в організації. 2. Модель виробничої діяльності групи. 3. Структура групи. 4. Групові процеси. Міжгрупові відносини.	1. Методичні вказівки до самостійної роботи	1. №6 2. №7 3. №10 4. №14 5. №27 6. №29 7. №38 8. №61 9. № 68 10. № 69 11. №71
Тема 13. Планування роботи							
	Лекція	2	2	-	1. Підходи до планування роботи. Аналіз роботи. 2. Планування роботи керівника. Планування роботи окремих працівників. 3. Координація взаємопов'язаної роботи в межах підрозділу організації. 4. Механізм координації в організаціях. Комунікація в організаціях.	1. Текст лекції 2. Набір слайдів	1. №6 2. №7 3. №10 4. №14 5. №27 6. №29 7. №38 8. №61 9. № 68 10. № 69 11. №71

№ з/п	Вид навчальних занять	Кільк. годин	Із них		Номера і найменування розділів, тем і занять, їх найменування, навчальні питання	Матеріально-технічне забезпечення	Інформаційно-методичне забезпечення занять
			ПКВ	СР			
	Сем. заняття	2	2	-	1. Підходи до планування роботи. Аналіз роботи. 2. Планування роботи керівника. Планування роботи окремих працівників. 3. Координація взаємопов'язаної роботи в межах підрозділу організації. 4. Механізм координації в організаціях. Комунікація в організаціях.	1. План семінарського заняття 2. Набір схем і таблиць	1. №6 2. №7 3. №10 4. №14 5. №27 6. №29 7. №38 8. №61 9. № 68 10. № 69 11. №71
	Сам. робота	1	-	1	1. Підходи до планування роботи. Аналіз роботи. 2. Планування роботи керівника. Планування роботи окремих працівників. 3. Координація взаємопов'язаної роботи в межах підрозділу організації. 4. Механізм координації в організаціях. Комунікація в організаціях.	1. Методичні вказівки до самостійної роботи	1. №6 2. №7 3. №10 4. №14 5. №27 6. №29 7. №38 8. №61 9. № 68 10. № 69 11. №71

№ з/п	Вид навчальних занять	Кільк. годин	Із них		Номера і найменування розділів, тем і занять, їх найменування, навчальні питання	Матеріально-технічне забезпечення	Інформаційно-методичне забезпечення занять
			ПКВ	СР			
Тема 14. Виробнича діяльність організації: управління, яке забезпечує досягнення медичної та економічної ефективності							
	Сем. заняття	2	2	-	1. Організація роботи керівника з апаратом управління. 2. Тактика ділових взаємовідносин. 3. Організація впровадження передового досвіду в практику закладів охорони здоров'я.	1. План семінарського заняття 2. Набір схем і таблиць	1. №6 2. №7 3. №10 4. №14 5. №27 6. №29 7. №38 8. №61 9. № 68 10. № 69 11. №71
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 3. УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ В СИСТЕМІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я							
Тема 15. Кадрова політика організації							
	Лекція	2	2	-	1. Етапи побудови кадрової політики. 2. Типи кадрової політики і стратегії. 3. Загальні підходи щодо діяльності з управління людськими ресурсами. 4. Методи управління персоналом.	1. Текст лекції 2. Набір слайдів	1. №6 2. №7 3. №14 4. №26 5. №27 6. №29 7. №38 8. №61 9. № 68 10. № 69 11. №71

№ з/п	Вид навчальних занять	Кільк. годин	Із них		Номера і найменування розділів, тем і занять, їх найменування, навчальні питання	Матеріально-технічне забезпечення	Інформаційно-методичне забезпечення занять
			ПКВ	СР			
	Сем. заняття	2	2	-	<u>Тема 22. Кадрова політика організації.</u> 1. Етапи побудови кадрової політики. 2. Типи кадрової політики і стратегії.	1. План семінарського заняття 2. Набір схем і таблиць	1. №6 2. №7 3. №14 4. №26 5. №27 6. №29 7. №38 8. №61 9. № 68 10. № 69 11. №71
Тема 16. Кадровий менеджмент. Професійний підбір персоналу							
	Лекція	2	2	-	1. Види організаційних структур управління. 2. Оцінка ефективності роботи персоналу. 3. Атестація персоналу. 4. Формування кадрового резерву. 5. Мотиваційна система.	1. Текст лекції 2. Набір слайдів	1. №6 2. №7 3. №14 4. №26 5. №27 6. №29 7. №38 8. №61 9. № 68 10. № 69 11. №71

№ з/п	Вид навчальних занять	Кільк. годин	Із них		Номера і найменування розділів, тем і занять, їх найменування, навчальні питання	Матеріально-технічне забезпечення	Інформаційно-методичне забезпечення занять
			ПКВ	СР			
	Сем. заняття	2	2	-	<p align="center">Семінарське заняття №1</p> <p>1. Види організаційних структур управління. 2. Оцінка ефективності роботи персоналу. 3. Атестація персоналу. 4. Формування кадрового резерву. 5. Мотиваційна система.</p> <p align="center">Семінарське заняття №2</p> <p>1. Типи організаційних структур. 2. Фактори і етапи проектування організації. 3. Типи потреби у персоналі. 4. Види планування потреби у персоналі. 5. Методи аналізу професійної діяльності. 6. Професійний підбір персоналу.</p>	1. План семінарського заняття 2. Набір схем і таблиць	1. №6 2. №7 3. №14 4. №26 5. №27 6. №29 7. №38 8. №61 9. № 68 10. № 69 11. №71
	Сам. робота	1	-	1	<p>1. Види організаційних структур управління. 2. Оцінка ефективності роботи персоналу. 3. Атестація персоналу. 4. Формування кадрового резерву. 5. Мотиваційна система. 6. Типи організаційних структур. 7. Фактори і етапи проектування організації. 8. Типи потреби у персоналі. 9. Види планування потреби у персоналі. 10. Методи аналізу професійної діяльності. 11. Професійний підбір персоналу.</p>	1. Методичні вказівки до самостійної роботи	1. №6 2. №7 3. №14 4. №26 5. №27 6. №29 7. №38 8. №61 9. № 68 10. № 69 11. №71

№ з/п	Вид навчальних занять	Кільк. годин	Із них		Номера і найменування розділів, тем і занять, їх найменування, навчальні питання	Матеріально-технічне забезпечення	Інформаційно-методичне забезпечення занять
			ПКВ	СР			
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 4. УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ. АКРЕДИТАЦІЯ ТА ЛІЦЕНЗУВАННЯ ЗАКЛАДІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я							
Тема 17. Аналіз якості медичної допомоги							
	Лекція	2	2	-	1. Визначення якості медичної допомоги. 2. Якість і ефективність медичної допомоги. 3.Показники якості в охороні здоров'я. 4. Експертиза якості в медичній практиці.	1. Текст лекції 2. Набір слайдів	1. №5 2. №9 3. №11 4. №12 5. №28 6. №30 7. №36 8. №40 9. № 52 10. № 60
	Сем. заняття	2	2	-	1. Визначення якості медичної допомоги. 2. Якість і ефективність медичної допомоги. 3.Показники якості в охороні здоров'я. 4. Експертиза якості в медичній практиці.	1. План семінарського заняття 2. Набір схем і таблиць	1. №5 2. №9 3. №11 4. №12 5. №28 6. №30 7. №36 8. №40 9. № 52 10. № 60

№ з/п	Вид навчальних занять	Кільк. годин	Із них		Номера і найменування розділів, тем і занять, їх найменування, навчальні питання	Матеріально-технічне забезпечення	Інформаційно-методичне забезпечення занять
			ПКВ	СР			
	Сам. робота	1	-	1	1. Визначення якості медичної допомоги. 2. Якість і ефективність медичної допомоги. 3. Показники якості в охороні здоров'я. 4. Експертиза якості в медичній практиці.	1. Методичні вказівки до самостійної роботи	1. №5 2. №9 3. №11 4. №12 5. №28 6. №30 7. №36 8. №40 9. № 52 10. № 60
Тема 18. Управління якістю медичної допомоги							
	Лекція	2	2	-	1. Концепція безперервного удосконалення якості. 2. Принципи управління у реформі військової охорони здоров'я. 3. Державна політика України у сфері охорони здоров'я та якості надання медичної допомоги. 4. Розвиток системи гарантій якості в медицині.	1. Текст лекції 2. Набір слайдів	1. №5 2. №9 3. №11 4. №12 5. №28 6. №30 7. №36 8. №40 9. № 52 10. № 60

№ з/п	Вид навчальних занять	Кільк. годин	Із них		Номера і найменування розділів, тем і занять, їх найменування, навчальні питання	Матеріально-технічне забезпечення	Інформаційно-методичне забезпечення занять
			ПКВ	СР			
	Сем. заняття	2	2	-	1. Концепція безперервного удосконалення якості. 2. Принципи управління у реформі військової охорони здоров'я.	1. План семінарського заняття 2. Набір схем і таблиць	1. №5 2. №9 3. №11 4. №12 5. №28 6. №30 7. №36 8. №40 9. № 52 10. № 60
Тема 19. Система стандартів в оцінці якості медичної допомоги							
	Сем. заняття	2	2	-	1. Визначення та види стандартів в медицині. 2. Розвиток процесу стандартизації в Україні. 3. Сучасні принципи стандартизації в медицині.	1. План семінарського заняття 2. Набір схем і таблиць	1. №28 2. №34 3. №49 4. №50 5. №51 6. №56 7. №57 8. №58
Тема 20. Акредітація та ліцензування закладів охорони здоров'я							
60	Сем. заняття	2	2	-	1. Визначення акредитації закладів охорони здоров'я. 2. Роль акредитації в системі забезпечення якості медичної допомоги. 3. Стандарти акредитації. 4. Поняття ліцензування медичних закладів.	1. План семінарського заняття 2. Набір схем і таблиць	1. №24 2. №25 3. №31 4. №42 5. №47 6. №53 7. №54 8. №55 9. №60

№ з/п	Вид навчальних занять	Кільк. годин	Із них		Номера і найменування розділів, тем і занять, їх найменування, навчальні питання	Матеріально-технічне забезпечення	Інформаційно-методичне забезпечення занять
			ПКВ	СР			
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 5. ЗАКОНОДАВСТВО ПРО ОХОРОНУ ПРАЦІ ТА ПРОФЕСІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ							
Тема 21. Основи трудового законодавства та їх реалізація в діяльності керівника медичного закладу.							
	Лекція	2	2	-	1. Трудовий договір. Трудова книжка. Розірвання трудової угоди з ініціативи адміністрації та з ініціативи працівника ЗС. 2. Дисципліна праці в лікувально-профілактичних установах. Порядок розгляду трудових спорів, нагляд за дотриманням законодавства про працю. 3. Правове регулювання заробітної платні медичних працівників. Нормальна і скорочена тривалість робочого часу медичних працівників. Час відпочинку, перерва для відпочинку та харчування. 4. Сумісництво, суміщення та заміщення посад. 5. Праця жінок та молоді.	1. Текст лекції 2. Набір слайдів	1. №4 2. №15 3. №16 4. №17 5. №21 6. №22 7. №23 8. №32 9. № 33
	Сем. заняття	2	2	-	1. Трудовий договір. Трудова книжка. Розірвання трудової угоди з ініціативи адміністрації та з ініціативи працівника ЗС. 2. Дисципліна праці в лікувально-профілактичних установах. Порядок розгляду трудових спорів, нагляд за дотриманням законодавства про працю. 3. Правове регулювання заробітної платні медичних працівників. Нормальна і скорочена тривалість робочого часу медичних працівників. Час відпочинку, перерва для відпочинку та харчування. 4. Сумісництво, суміщення та заміщення посад. 5. Праця жінок та молоді.	1. План семінарського заняття 2. Набір схем і таблиць	1. №4 2. №15 3. №16 4. №17 5. №21 6. №22 7. №23 8. №32 9. № 33

№ з/п	Вид навчальних занять	Кільк. годин	Із них		Номера і найменування розділів, тем і занять, їх найменування, навчальні питання	Матеріально-технічне забезпечення	Інформаційно-методичне забезпечення занять
			ПКВ	СР			
	Сам. робота	1	-	1	1. Трудовий договір. Трудова книжка. Розірвання трудової угоди з ініціативи адміністрації та з ініціативи працівника ЗС. 2. Дисципліна праці в лікувально-профілактичних установах. Порядок розгляду трудових спорів, нагляд за дотриманням законодавства про працю. 3. Правове регулювання заробітної платні медичних працівників. Нормальна і скорочена тривалість робочого часу медичних працівників. Час відпочинку, перерва для відпочинку та харчування. 4. Сумісництво, суміщення та заміщення посад. 5. Праця жінок та молоді.	1. Методичні вказівки до самостійної роботи	1. №4 2. №15 3. №16 4. №17 5. №21 6. №22 7. №23 8. №32 9. № 33
Тема 22. Відповідальність закладів за надання медичної допомоги. Відповідальність медичних і фармацевтичних працівників за порушення професійних обов'язків							
	Сем. заняття	4	4	-	Семінарське заняття № 1 1. Правові основи дисциплінарної, адміністративної та кримінальної відповідальності. 2. Відповідальність медичних і фармацевтичних працівників за порушення професійних обов'язків. 3. Матеріальна відповідальність працівників охорони здоров'я. Семінарське заняття № 2 1. Поняття та зміст медичного права. 2. Контроль наданням медичної допомоги в закладах охорони здоров'я. 3. Поняття та види відповідальності у медичній сфері. 4. Характеристика існуючої нормативно-правової бази щодо відповідальності ЗОЗ за надання медичної допомоги	1. План семінарського заняття 2. Набір схем і таблиць	1. №4 2. №22 3. №33 4. № 41 5. №45 6. №46 7. №70

№ з/п	Вид навчальних занять	Кільк. годин	Із них		Номера і найменування розділів, тем і занять, їх найменування, навчальні питання	Матеріально-технічне забезпечення	Інформаційно-методичне забезпечення занять
			ПКВ	СР			
	Сам. робота	1	-	1	1. Правові основи дисциплінарної, адміністративної та кримінальної відповідальності. 2. Відповідальність медичних і фармацевтичних працівників за порушення професійних обов'язків. 3. Матеріальна відповідальність працівників охорони здоров'я. 4. Поняття та зміст медичного права. 5. Контроль наданням медичної допомоги в закладах охорони здоров'я. 6. Поняття та види відповідальності у медичній сфері. 7. Характеристика існуючої нормативно-правової бази щодо відповідальності ЗОЗ за надання медичної допомоги	1. Методичні вказівки до самостійної роботи	1. №4 2. №22 3. №33 4. № 41 5. №45 6. №46 7. №70

6. Індивідуальні завдання

Робочою програмою навчальної дисципліни передбачено такі індивідуальні завдання:

1. Розвиток та становлення соціальної медицини як науки, значення робіт видатних вчених, представників соціально-медичного напрямку в медицині.
2. Значення соціальної медицини для формування охорони здоров'я.
3. Завдання системи управління охороною здоров'я (УОЗ), їх узгодженість з програмами ВООЗ та ЄС в формуванні та збереженні індивідуального здоров'я.
4. Демографічні проблеми в Україні. Медико-соціальні аспекти демографічної кризи в Україні.
5. Зарубіжний та вітчизняний досвід медичного страхування. Сучасний стан медичного страхування в державі.
6. Комунікація та її види.
7. Контроль як функція управління, спрямованість контролю.
8. Лідерство і управління.
9. Урегулювання конфліктів та ведення ділових переговорів.
10. Професійний підбір персоналу.
11. Сучасні принципи стандартизації в медицині.
12. Акредитація закладів охорони здоров'я.
13. Ліцензування закладів охорони здоров'я.
14. Відповідальність закладів за надання медичної допомоги.
15. Правові основи дисциплінарної, адміністративної та кримінальної відповідальності.
16. Основи трудового законодавства та їх реалізація в діяльності керівника медичного закладу.

7. Методи навчання

При проведенні занять застосовуються основні педагогічні методи навчання: ділова гра, розігрування ролей, аналіз конкретних ситуацій, активне програмове навчання, ігрове проектування, стажування і проблемна лекція.

8. Види контролю та методи їх проведення

Для визначення рівня засвоєння ад'юнктами навчального матеріалу використовуються такі форми та методи контролю і оцінювання знань:

- проведення попереднього тестування для визначення базового рівня знань слухачів;
- оцінювання слухача під час семінарських та практичних занять;
- оцінювання виконання індивідуального науково-дослідного завдання;
- проведення диференційованого заліку.

Оцінка успішності ад'юнктів з дисципліни є рейтинговою і виставляється за багатобальною шкалою з урахуванням оцінок засвоєння дисципліни і має визначення за системою ECTS та шкалою, прийнятою в Україні.

Для тих ад'юнктів, які не склали диференційований залік, по завершенню вивчення дисципліни передбачається термін для перескладання.

9. Розподіл балів, які отримують слухачі

Максимальна кількість балів, яку ад'юнкт може набрати під час всіх передбачених практичних та семінарських занять, дорівнює 125 балам. За диференційований залік ад'юнкт може набрати максимально 83 бали.

Рейтингова оцінка ад'юнкта з дисципліни “Основи організації і управління охороною здоров'я” складається з балів, що він отримує **під час вивчення дисципліни:**

відповіді на 24 семінарських заняттях;
виконання 1 практичного завдання;
проведення диференційованого заліку.

Бали, які ад'юнкт отримав під час всіх передбачених семінарських та практичних занять складають 60% від рейтингової оцінки, за диференційний залік – 40% відповідно. Підвищити оцінку можливо за рахунок виконання індивідуального завдання.

Система оцінювання за дисципліну

Робота на практичних та семінарських заняттях з дисципліни «Основи організації та управління охороною здоров'я».

Оцінка за одну відповідь дорівнює:

- повне та самостійне виконання практичного завдання
або повна та обґрунтована відповідь на запитання 5;
- неповне, але самостійне виконання практичного завдання
або повна відповідь на запитання 4;
- виконання практичного завдання за допомогою викладача
або неповна відповідь на запитання 3;
- ад'юнкт не здатний виконати практичне завдання навіть
за допомогою викладача або відсутня відповідь на
запитання 2.

Максимальна кількість балів, яку ад'юнкт може набрати під час всіх передбачених практичних та семінарських занять з дисципліни, дорівнює:

$$25 \times 5 = 125$$

Мінімальна кількість балів, яку ад'юнкт може набрати під час всіх передбачених практичних та семінарських занять з дисципліни, дорівнює:

$$25 \times 3 = 75$$

Індивідуальне завдання

Вага індивідуального завдання не повинна перевищувати коефіцієнт 0,1 від загальної кількості балів. За відпрацьоване індивідуальне завдання слухачів отримує від 8 до 13 балів.

**Критерії оцінювання занять
з дисципліни «Основи організації та управління охороною здоров'я»**

Тема	Максимальний бал	Мінімальний бал
Тема 1	5	3
Тема 2	5	3
Тема 3	5	3
Тема 4	5	3
Тема 5	5	3
Тема 6	5	3
Тема 7	5	3
Тема 8	5	3
Тема 9	5	3
Тема 10	5	3
Тема 11	10	6
Тема 12	5	3
Тема 13	5	3
Тема 14	5	3
Тема 15	5	3
Тема 16	10	6
Тема 17	5	3
Тема 18	5	3
Тема 19	5	3
Тема 20	5	3
Тема 21	5	3
Тема 22	10	6
Всього	125	75
Індивідуальне завдання	13	8
Диференційований залік	83	50
Разом сума балів	221	133

Умови допуску до диференційованого заліку

Диференційований залік здійснюється по завершенню вивчення всіх тем дисципліни на останньому контрольному занятті.

Ад'юнкт допускається до **диференційованого заліку**, якщо він до початку заліку ліквідував заборгованість за всіма видами робіт, які передбачені робочим навчальним планом (робочою програмою навчальної дисципліни) та при вивченні дисципліни набрав кількість балів, не меншу за мінімальну (83 бали).

Ад'юнкт, який набрав протягом вивчення дисципліни рейтингову оцінку менше за 83 бали, до диференційованого заліку не допускається. Ад'юнкт, який набрав менше за 47 балів до диференційованого заліку не допускається та отримує оцінку F (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням навчальної дисципліни.

Критерії оцінювання диференційного заліку

Максимальна кількість балів, що може отримати слухач за диференційований залік дорівнює 83, а мінімальна – 50.

Критерії	Бали
повна відповідь на питання білету	83
не повна відповідь на питання білету	67
часткова відповідь на питання білету	50
відповідь на питання білету містить грубі помилки	0
відсутність відповіді на теоретичне питання білету	0

Порядок застосування рейтингової системи оцінювання

Рейтингова система оцінювання успішності з навчальної дисципліни доводиться ад'юнктам на першому занятті.

Рейтингова оцінка (сума балів), яку ад'юнкт набрав з навчальної дисципліни за результатом всіх видів навчальних занять, доводиться до ад'юнкта на останньому занятті.

Рейтингова оцінка (в балах) навчальної дисципліни визначається як сума рейтингового балу, що ад'юнкт набрав протягом навчальних занять та рейтингового балу за результатами відповідей на диференційованому заліку.

Для визначення оцінки за шкалою ЄКТС та національною шкалою рейтингова оцінка (в балах) навчальної дисципліни ® переводиться згідно з таблицею.

Рейтенгова оцінка	Відсоткове співвідношення	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
199-221	90-100	A	відмінно
181-198	82-89	B	добре
166-180	75-81	C	
148-165	67-74	D	задовільно
133-147	60-66	E	
77-132	35-59	FX	незадовільно
1-76	1-34	F	

Навчальна дисципліна зараховується ад'юнкту, якщо він набрав не менше 133 балів (75 за поточну діяльність, 8 за індивідуальне завдання та 50 за диференційований залік).

Отримані результати вносить до відомості обліку успішності.

10. Методичне забезпечення

Тексти та презентації лекцій.

Методичні розробки з аудиторних занять.

Методичні розробки з самостійної поза аудиторної роботи слухачів.

Фонди оціночних засобів для поточного контролю рівня знань слухачів.

Критерії оцінки знань слухачів з дисципліни.

11. Рекомендована література

Основна (базова)

1. Busse R. Системы социального медицинского страхования в Западной Европе / R. Busse, R. B. Saltman, H. Dubois // Главный врач. – 2008. – № 8. – С. 42-58.
2. Busse, R. Системы социального медицинского страхования в Западной Европе / R. Busse, R. Saltman, H. Dubois // Главный врач. – 2008. – № 9. – С. 61-72.
3. Saltman R.B. Системы социального медицинского страхования в Европе. Глава 9. Контрактные отношения и оплата услуг поставщиков медицинских услуг в системах социального медицинского страхования/ R. B. Saltman, R. Busse, J. Figueras // Глав. врач. – 2009. – № 5. – С. 74-79.
4. Арбітражний процесуальний кодекс України. (Розділи I, II, III, VIII).
5. Бадюк М.І. Проблеми упровадження системи якості медичної допомоги у закладах охорони здоров'я Міністерства оборони України / М.І. Бадюк, О.О. Микита // Військова медицина України. – К., 2015. – N 1. – С. 5-10.
6. Баєва О.В. Менеджмент організацій: медичний та фармацевтичний менеджмент: навчальний посібник/ Баєва О. В. – К.: ВД «Персонал», 2009. – 336 с.
7. Баєва О.В. Менеджмент у галузі охорони здоров'я: навчальний посібник. / Баєва О.В. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 640 с.
8. Вороненко Ю.В. Соціальна медицина та організація охорони здоров'я / під заг. ред. Вороненка Ю.В, Москаленка В.Ф. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2000. – 680 с.
9. Горачук В.В. Управління якістю медичної допомоги в закладі охорони здоров'я. – Національна медична академія післядипломної освіти імені П.Л. Шупика. – Вінниця: ПП Балюк І.Б., 2012 – 212 с.
10. Громовик Б.П. Менеджмент і маркетинг у фармації./ Громовик Б.П., Гасюк Г.Д., Левицька О.Р. – К.: Медицина, 2008. – 750 с.
11. Деякі питання безперервного професійного розвитку лікарів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://moz.gov.ua/article/ministry-mandates/nakaz-moz-ukraini-vid-22022019--446-dejaki-pitannja-bezperernogo-profesijnogo-rozvitku-likariv>. (Нормативний документ МОЗ України. Наказ від 22.02.2019 р. № 446).
12. Донабедиан А. Качество медицинской помощи: как оно может быть оценено? / А. Донабедиан // Качество медицинской помощи. Теория, практика, эволюция; Под ред. Н.О. Грехем. – 1996. – 241 с.
13. Егоршин А.П. Управление персоналом. – 2-е изд. – Н. Новгород: НИМБ. 1999. – 624 с.
14. Журавель В.И. Основы менеджмента в системе здравоохранения. - К., 1994. – 336 с.
15. Закон України від 05.10.2000 р. №2017-III «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії».
16. Закон України від 1 липня 1993 року №3356-XII “Про колективні договори і угоди”.

17. Закон України від 21 вересня 1999 року №1076-XIV “Про господарську діяльність у Збройних Силах України”.
18. Закон України від 26 червня 1997 року №400/97-ВР „Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування“.
19. Законодавчі ініціативи у сфері запровадження системи загальнообов'язкового соціального медичного страхування в Україні // Главный врач. – 2008. – №1. – С. 34-39.
20. ИСО 9000-2000. Системы менеджмента качества. Основные положения и словарь (взамен ИСО 9000:1993 и ИСО 8402:1994). – 40 с.
21. Кодекс законів про працю України. Статті 1-20, 221-241.
22. Кодекс України „Про адміністративні правопорушення“ від 7 грудня 1984 року №8073-X (зі змінами та доповненнями в редакції Закону України від 7 лютого 2002 року 3048-III)
23. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року .К: Преса України, 1997 – 80 с.
24. Концепція до 2020 р. Організація контролю якості медичної допомоги в закладах охорони здоров'я: методичні рекомендації / Нац. мед. акад. після диплом. освіти ім. П.Л. Шупика, Укр. центр наук. мед. інформації та патент.-ліценз. роботи; уклад.: Ю.В. Вороненко [та ін.]. – Київ, 2014. – 43 с.
25. Критерії (умови) державної акредитації лікувально-профілактичних закладів. – К.; 2007. – 142 с.
26. Крушельницька О.В. Управління персоналом: навчальний посібник. / Крушельницька О.В., Мельничук Д.П. – К.: «Кондор». – 2003.
27. Кузьмін Є., Мельник О.Г. Основи менеджменту: Підручник. Вид. 2-ге, випр., доп. - К.: Академвидав, 2007. - 464 с.
28. Медичні стандарти первинної і вторинної медичної допомоги населенню / Заг. ред. Г. Росс, О.М. Новічкова, А.В. Степаненко, Д.В. Варивончик / NICARE. – К., 2006. – 238 с.
29. Менеджмент в охороні здоров'я. Управління організаціями у сфері охорони здоров'я : конспекти лекцій для слухачів спеціальності 8.15010006 “Державне управління у сфері охорони здоров'я ”галузі знань 1501 “Державне управління” / авт. кол. : Я. Ф. Радиш, Н. О. Васюк, Л. А. Мельник. –К. : НАДУ, 2015. – 92 с.
30. Нагорна А.М. Проблема якості в охороні здоров'я: Монографія / А.М. Нагорна, А.В. Степаненко, А.М. Морозов. – «Абетка-НОВА». – 2002 р. – 384 с.
31. Наказ Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва та Міністерством охорони здоров'я України № 38/63 від 16 лютого 2001 р. (зі змінами) «Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з медичної практики».
32. Наказ Міністерства праці України від 28 червня 1993 року №43 "Про затвердження Положення про умови роботи за сумісництвом працівників державних підприємств, установ і організацій".
33. Наказ Національної служби посередництва і примирення від 4 травня 1999 року №37 “Про затвердження Положення про трудовий арбітраж”.

34. Новічкова О. Посібник для розробників клінічних рекомендацій/медичних стандартів (скорочений варіант) / О. Новічкова, Г. Росс, А. Степаненко. – 2007. – 71с.

35. Общепрактическая и семейная медицина. Под ред. Михаэля М., Кохина. 1997, Минск. Беларусь. – 618 с. Державна політика та економіка охорони здоров'я в Україні. Практикум. / М. Белінська, В. Григорович, Л. Жаліло та інші. За заг. ред. І. Розпутенка, І. Солоненка. – К.: Вид – во “К.І.С.” 2002. – 216 с.

36. Організація контролю якості медичної допомоги в закладах охорони здоров'я: методичні рекомендації / Ю.В. Вороненко, Н.Г. Гойда, О.З. Децик та ін. – К., 2014 р. – 42 с.

37. Основи законодавства України про охорону здоров'я (1993) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2812-12>. – Назва з екрану. – (Закон України).

38. Осовська Г. В. Менеджмент організацій: підручник. / Осовська Г.В., Осовський О. А. – К.: Кондор, 2009. – 680 с.

39. Посібник із соціальної медицини та організації охорони здоров'я / За ред. Ю.В. Вороненка. - К.: «Здоров'я», 2002. – 359 с.

40. Порядок контролю якості медичної допомоги [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1996-12>. – Назва з екрану. – (Нормативний документ Міністерства охорони здоров'я України. Наказ від 28.09.2012 № 752).

41. Постанова Верховної Ради України від 23 червня 1995 року №243/95-ВР „Про затвердження Положення про матеріальну відповідальність військовослужбовців за шкоду, заподіяну державі“.

42. Постанова Кабінету Міністрів України № 765 від 15 липня 1997 р «Про затвердження Порядку державної акредитації закладу охорони здоров'я» (зі змінами). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/765-97-%D0%BF>. – Назва з екрану. – (Закон України).

43. Постанова Кабінету Міністрів України № 819 Про взаємодію медичних служб Збройних Сил та інших військових формувань із державною системою охорони здоров'я і про створення загальнодержавної системи екстремальної медицини (16.10.95).

44. Постанова Кабінету Міністрів України від 20 червня 2000 р. № 989 “Про комплексні заходи щодо впровадження сімейної медицини в систему охорони здоров'я”.

45. Постанова Кабінету Міністрів України від 3 квітня 1993 року №245 „Про роботу за сумісництвом працівників державних підприємств, установ і організацій“

46. Постанова Ради Міністрів СРСР від 4 грудня 1981 року. №1145 „Про порядок і умови суміщення професій (посад)“ (у редакції. Постанов Ради Міністрів СРСР від 19.02.87р. №222, від 01.12.87р. №1367, від 05.02.88р. №153, від 31.05.88р. №689, від 17.08.89р. №657).

47. Про внесення змін до наказу МОЗ України від 14 березня 2011 року № 142 "Про вдосконалення державної акредитації закладів охорони здоров'я". [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0031-14>. – Назва з екрану. – (Наказ МОЗ України від 20.12.2013 № 1116).

48. Про внесення змін до Основ законодавства України про охорону здоров'я щодо удосконалення надання медичної допомоги/ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [/http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3611-17](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3611-17). – Назва з екрану. – (Закон України від 7 липня 2011 року N 3611-VI).

49. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2017-14>. – Назва з екрану. – (Закон України від 05.10.2000 р. №2017-III).

50. Про затвердження Галузевої програми стандартизації медичної допомоги на період до 2020 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/ru/v0597282-11>. – Назва з екрану. – (Наказ МОЗ України від 16.09.2011 р. № 597).

51. Про затвердження Галузевої програми стандартизації медичної допомоги на період до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20110916_597.html. – Назва з екрану. – (Нормативний документ МОЗ України. Наказ від 16.09.2011 р. № 597).

52. Про затвердження Концепції управління якістю медичної допомоги у галузі охорони здоров'я на період до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20110801_454.html. – Назва з екрану. – (Нормативний документ Міністерства охорони здоров'я України. Наказ від 01.08.2011 № 454).

53. Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики»){Із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 1105 від 27.12.2017.

54. Про затвердження Положення про Ліцензійну комісію МОЗ України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0677282-12/sp:max20>. – Назва з екрану. – (Наказ МОЗ України від 31.08.2012 № 677).

55. Про ліцензування видів господарської діяльності. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19>. – Назва з екрану. – (Закон України № 222-VIII від 02.03.2015 р.).

56. Про стандартизацію. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1315-18>. – Назва з екрану. – (Закон України від 5.06.2014 р. № 1315-VII).

57. Про створення та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги в системі Міністерства охорони здоров'я України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z2001-12/paran8>. (Нормативний документ МОЗ України. Наказ від 28.09.2012 р. №751 (зі змінами від 2018 р.)).

58. Про створення формулярної системи забезпечення лікарськими засобами закладів охорони здоров'я. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1003-09>. – Назва з екрану. – (Наказ МОЗ України від 22.07.2009 № 529 (зі змінами)).

59. Рекомендації Міністерства юстиції України від 15 січня 1996 року №2 "Про порядок ведення претензійної та позовної роботи на підприємстві, в установі, організації".

60. Рекомендації щодо вдосконалення системи управління якістю медичної допомоги в Україні: акредитація медичних закладів. Представництво Європейської Комісії в Україні. – Київ, 2009. – 64 с.
61. Рульєв В.А., Гуткевич С.О. Менеджмент: Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 312 с.
62. Системы социального медицинского страхования в Западной Европе // Главный врач. – 2008. – № 7. – С. 44-54.
63. Системы социального медицинского страхования в Западной Европе. Глава 7. Солидарность и конкуренция в странах с системой социального медицинского страхования // Глав. врач. – 2009. – № 2. – С. 32-41.
64. Системы социального медицинского страхования в Западной Европе. Глава 9. Контрактные отношения и оплата услуг поставщиков медицинских услуг в системах социального медицинского страхования // Глав. врач. – 2009. – № 6. – С. 41-49.
65. Соціальна медицина і організація охорони здоров'я (для студентів стоматологічних факультетів вищих медичних навчальних закладів України IV рівня акредитації /За заг. ред. В.Ф. Москаленка. - К.: Книга плюс, 2010. – 328 с.
66. Сумісний наказ Академії медичних наук України та Міністра охорони здоров'я України від 23.02.2001 р. № 72 “Про затвердження окремих документів з питань сімейної медицини”.
67. Указ Президента України "Про Національну раду з питань охорони здоров'я населення" // Пробл. мед. науки та освіти. – 2006. – №2. – С. 8-9.
68. Хвисяк М.І. Менеджмент в охороні здоров'я: підручник. Частина 1/ За заг. ред. Хвисяка М.І., Парфьонова І.І. – Х.: ТОВ «Оберіг», 2008. – 358с.
69. Хвисяк М.І. Менеджмент в охороні здоров'я: підручник. Частина 2/ За заг. ред. Хвисяка М.І., Парфьонова І.І. – Х.: ТОВ «Оберіг», 2008. – 550 с.
70. Цивільний кодекс України.